

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

NAPOLEONU.

Da si zdravo kavalire,
Bez ukora i bojazni,
Veleume gorostasni,
Koga ime ne umire
Dok se nebon sunce kreće :
S njim se svjetska poviest diči,
Jer je svijah liih veće
I samome Zeosu liči.

Vele vlastni care cara
Velik, silan i u grobu
Primi moju skromnu mobu,
Da ti ime puno čara
U nebesne zvijezde kujem ;
Da ti vidim vedra lica
I od smrtnih odlikujem
Kano orla izmed ptica.

Što si svijetu oči otvorio
U njedrama donio slobodu
I u maču slavu svome rodu ;
Tvoj se or'o gordo k nebu vio
I nosao znak rata i mira :
Pred tobom je kleti krvnik predo'
Na pobjede tvojih grenadira
Zavidno je Zevs s Olimpa gledao.

Štitio si slaba i nejaka
Kaznio si neprava i kriva
A milost si carima dariva ;
Djela tvoja dostojna junaka
Dopirahu po svijetu dalje
Nego luči viečno sjajna Feba
Što s iztoka zemlji pozdrav šalje
I izmiera plavi azur neba.

Od Hemusa do atlaskih gora
Bjehu stalne medje Frankistana ;
Vodopadi šumni Eridana ,
I talasi ledenoga mora,
Starodavni svodi Piramida
Kažu znake tvoje vevlade,
Kano Issus hrabrog Heraklida
Pošto pred njim Hellas u prah pade.

Pred tobom je zemlja zadrktala :
Ti se iznad Aleksandra vinu,
Ti Cezaru vicnue s glave skinu,
Ti preote slavu Hanibala ;

Od Garone do kitajskog zida, —
Od Pindusa vratolomnih gora —
Tvoj je udar robske lance kida —
Čak do brjega studenoga mora.

Nad svodovi arkoliskog mosta
Na brjegovu ponosite Rajne
I u žica gromoglasnih Hajne
Tvom junačtvu viečni spomen osta ;
Helvecie nepristupne stiene
Austerlicia plavetna nebesa
I Marenga poljane, i Jene
Stoje znakom tvojijeh čudesa.

Na stolici vevlastna Rima
Jedinea ti gorka sudba uze,
Sva Francija proli za njim suze
Jer izgubi u njem sve što ima ;
Pak i tvoje tjelo u grob sprati
No veleum medju nama brodi :
Njega Kronos kosom ne dohvati
Da ti miesta bojeva pohodi.

Sad na Istru generale kliče
Sad na Tibru zove tvoga sina
Sad na hladnoj stjepi Borodina
Hrabru stražu pod barjake više :
Milione oko sebe skuplja :
Tu pred sienom treuglog šešira
Kano pčele iz duboka duplja
Vrvi nebroj tvojih grenadira.

Čini mi se da sunu komete,
Da na zemlju plavo nebo pane,
Da pokrije gore i poljane
Tvoje bi ga ostre bajonete
U bezútnom zraku dočekale ;
Da se sami bozi gvoždja late
I na tvoje udre generale
Svezani bi izišli preda-te.

Da se mrtvi iz Orkusa skupe,
Da se na te višnji dusi krenu
I gromovi iz neba zaždenu
Još da rieke iz korita stepe, —
Čini mi se da bi se u mahu
I stihije opet mirno slegle
I k'o vrazi u bezútnom strahu
Nazad bi se kajući razbiegle.

Siena tvoja trepti pred junaci :
Tu orlovi strjeloviti lete,
Tu se nižu grenadirske čete,
Tu se viju svileni barjaci,
Konji vrište, ljuti čelik zveči ;
Oči tvoje kano munja sjaje
A gromom se ore kobne rieči :
„Straža gine, al' ne nepredaje !“

I zorom se ljuta bitka stiša,
Sve izčezne, oružje zamučí,
A tmina se od svetlosti luči ;
Tad iz vedra neba grone kiša
U ponore rieka krvi roni ;
Nelepeču magloviti stieži,
Nići čelik smrtonosni zvoni —
Samo stoje usamljeni brjezi.

Prije no se žarko sunce rodi
I nad slavnim sine Austerlicom
Pojavi se genij' s voštanicom,
Ter po polju tamo, amo hodi
I dušmaue tvoje gorko kuno
I ogleda rake grenadira,
A iz neba grmuu glasne strune
I gromom se ori zlatna lira :

„Poviest priča, grenadiri leže,
Al još sjaji sunce tvojih dana ;
Svavaj mirno vodja Frankistana
I od siene tvoje vrazi bježe ;
Ime tvoje propanuti neće,
Dok se sunce od iztoka radja,
Dok se zemlja oko njega kreće,
Dok se pravda tražeći nagudja.

Dok Garone ponosite vale
Zlatni krčak liepih djeva crjepi ;
A nebudi vrazi tvoji sliepi,
Vile bi te u zvijezde kovalo,
Na Olimp bi nesli tvoju raku,
Da u hramu štitonosna Marta
Kano sunce sine u sumraku
Ponosito ime Bonaparta.

Danilo Medić.

DAN — VEČER — NOĆ.

Danak bješe krasan, bieli,
Što ga ljepšeg stvara Bog,
Kad me pogledah ustrieli
S' milā, plavā oka tvog ;
Kad ljubavju prvom planuh,
Prviput za te uzdanuh,
A s'lica mi tvog zablistā
Ljubav za me žarka, čista.
Večer bješe, mila, blaga,
Što ju ljepšu stvara Bog,

Kad ti odkrih, dušo draga,
Prvu ljubav srea svog ;
Ljubav prvu, žarku, vjernu,
Vjekovitu, neizmernu, —
A ti šapta : i ja tako
Ljubit ću te viek jednako !
Nojca bješe jasna, tija,
Što ju ljepšu stvara Bog,
Kad prviput ti obviija,
Ruku oko struka tvog ;

Prviput te ah ejelivah,
Svoju dušu u tvoju slivah.
A zakletve tvoje sluša
Bog i moja vierna duša.

I sad dan za dankom teče,
Ljep ko što ga stvara Bog,
Za njim sledi blago veče,
Ko drug sledi druga svog
A za njimi tija, krasna
Sledi nojca zviezdojasna ;

Al mom' biednom sreću nije
Sve to milo kano prijé.
Mutan mi je danak bieli
Ko bez sunca sjajna svog,
Jer me dušo neveseli
Sunce s' plavá oka tvog.
Zahma srdce za te uzdiše
Jer ti nisi moja više,
Nit mi s'lica tvoga blista
Više ljubav žarka, čista...
Nemila mi večer blaga,
Ko lišena čara svog,

Jer te nema, dušo draga,
Slušat ljubav srca mog.
Za tu ljubav neizmiernu
Vidim tebe sad neviernu;
Neljubiš me više onako
Ko pre žarko i jednako..

Mrkla mi je nojca tija,
Sjaj meseca ko bez svog,
Jer se moja ne obviija
Ruka oko struka tvog;
Tebe više ne ejelivam,
Dušu u dušu ne prelivam,

Jer zakletve što ih Bog sluša,
Tvoja lažna zgazi duša..

Spomen, što mi tvoja dade
Ljubav, stoji sav u tom,
Što kroz svoje dneve mlade
Viek bol nosim sreću u svom;
Sree, svake pak večeri,
Sjajdišuci, bol taj mjeri;
Svake noći plačueć bdiije,
Što mu draga vierna nije.

M i l a n k o.

NA GROBLJU.

(NAPISAO AND. FRANK.)

V.

„Hodie miki, cras tibi!“

Tko pod drugim jamu kopa,
Sam se u nju zakopa.

Nar. posl.

U sobi, koja je dosta prostrana, čista i raznim pokućstvom urešena, leži Kata, djevojka od jedno dvadeset i tri godine. Uz nju stoji liečnik, koji tihim glasom okolostojećim one kobne rieči: „Nema pomoći!“ izusti. Mati, rođjaci i prijateljice vide se ovimi riečmi neugodno dirnute, jer im se suze niz lice oboriše. Jedna je samo, na koje se licu, mjesto žalosti, njeko zadovoljstvo pokazuje, — a to je kei njekoga izsluženog činovnika. Sasvimi hladnokrvno promatraše ona bolestnicu, dok joj napokon zlobni smieh prieko ustnicalh priedje, pa tad kraj nje sjedećoj prijateljici prišaptnu: „Bog nikomu dužan neostaje. Tko pod drugim jamu kopa, upada sam u nju.“

Tišini zavladá.

Bolestnica prestá stenjati, a okolostojeći pohite k' njoj misleći da je izdahnula, nu pošto ju mati dotaknu, otvori ona oči te uzdahnuvši reče: „A-gdje je Fra...nji...ca?“

U taj hip stupi u sobu po Stanku sprovedjena Franjica.

Kata, koja unilazeću Franjicu opazi, uzdrhta i počé prekidajućim glasom govoriti.

„Vi...dim — Fra...njice! da — nije — s' ovog svie...ta poći, te doći pra...vi...ci vječ...noj u ru...ke —“ Ovdje bolestnica duboko uzdahnu, a poslie podulje stanke nastavi opet: „čini mi — se nemo...guće kr...stjanski umrie...ti, dok svo...je — zločin...stvo, s'kojim sam te...be une...srie...ći...la, pred to...bom i — svie...tom nepriznam i te — be za opros... — nemolim.“ Prisutni pogledahu jedno drugo, kano da hoće svaka o toj tajni pitati. Bolestnica nastavi: „Glas mi — na to...li...ko o...sla...bi, da mi je ne...mo...gu...će iz...govori...ti — ; mo...lim Ma...ri...jo, izpovie...di ti — mje...sto me...ne!“ i tiem pogleda na čitateljki već poznanu Mariju. Ova ustavši progovori: „Od kako Kata oboli, povjerila mi je tajnu, koju ću po njenoj želji svim, a osobito gospodjici Franjici izpoviediti.“

„Bivši jednom u D...u kod Vas gospodjice! ova nesrietnica u posjetu, ugleda — kako reče — krasna mladica k' Vami dolaziti. U njoj se za istiem užge ljubav, a prama Vami zloba i nenavist. Od to ona doba za svaki korak rečenog mladica znade. — Vi joj priobéciste sve tajne vaše ljubavi, bez da sto znala, da Vas je rada iz Vašega raja izagnati i sama se u njem nastaniti. Po preseljenju Vašem u D...a u O, Vi ju — bivši bolestna — zamoliste, da u Vaše ime ljubovniku Vašemu piše i ovu promjenu obznani. — Ona misleći tu sgodu upotriebiti, piše zaista rečenom ljubovniku, — ali naopako!“ — Bolestnica uzdahnu, a Marija nastavi: „Ona pisaše naime, da ste na smrt bolestna i...“ — „Ja sve znamod dalje a i Franjica znade“ upade joj u rieč Stanko. Bolestnica se začudi, odkuda još

tretja i to mužka osoba za njeno zločinstvo znade. „Bog ti bio milostivan i oprastio ti, kao što ti i ja oprastjam!“ prozbori Franjica, a Stanko ju zamieni govoreć: „I ja Vam gospodjice oprastjam, što ste me tako grdno prevarila.“

„O...vo je Stan...ko!“ izmucá bolestnica, i pošto je ovo dvoje, zatiem okolostojeće pogledala, — zatvori oči, uzdalne i... —

„Svieću joj brže dajte!“ — izpusti dušu. —

OVako se prva tajna zloća u ljubavi Stanka i Franjice odkri i na svjetlost izidje; a hoće li nam se možda još koja odkriti, vidjeti ćemo.

VI.

Poslie tuge, bolovanja,
Ti me 'zlieći Bože mili!

Platju mojih uzdisanja!
Preobilno mi udi'li.

Ja.

Tretji dan poslie toga prizora, kojega malo prije spomenusmo, slaviše se dva sjajna pira u O...u. Oba bijahu sjajna, nu bijaše medju njimi ipak velike razlike: jedan bo je bio pir veselja i radosti, drugi pir, smrti, tuge i žalosti. — To bijahu svatovi Franjicine sa Stankom i Katine sa smrtnu i grobom.

Veselijeg i sjajnijeg pira valjda nikda u O...u nebijaše, neg štoje pir Stanka i Franjice. Svatko se je u duši veselio, gledajući mladence, koji kraj svih nesgodah i suprotivštinah, viernost i stalnost jedno prama drugome neoskrvnjeno sačuvaše. Veliko veselje bijaše i za Stankove roditelje, gledajući si mlada, čila i umna sina sadružena sa liepom i sa svimi za djevojku potriebitimi kriepostmi urešenom Franjicom. Najveće veselje bijaše ipak za novooženjeni par ovaj. Da imam najumnije na ovom svijetu pero, radost ovu i veselje — premda sam ju i sam nekada, no žalibože samo za kratko uživo — opisati nebi mogao. Tko je jednom takovu srieću kušao, taj će jamačno nju i dokučiti moći; a tko ju još neuživá, onaj će ju valjda vriemenom uživati; — samo bi svakog takova svajetovo i bratinskom ljubavju molio, da ju nastoji sačuvati, ako nije rad već na ovom svijetu pakao imati.

Usried bučna žamora svatova, stupu u sobu poslužitelj molbom, da bi mladoženja i nevjesta na molbu njeke gospoje u stražnju sobicu doći dobrotu imali. Bez svakog domišljavanja uzme Stanko vjerenicu si za ruku i odvede u sobicu. Neznana i u krinki odjevena gospoja opaziv to dvoje, baci se na koljena i moli za oprostjenje.

„Tko si ženo?“ upita ju Stanko vas začudjen.

„Poznaj me Stanko!“ reče inostranka i baci krinku sa sebe.

Bijaše to mladá, liepá, bogatá i tek pol godine udatá udovica.

Stanko se skoro onesviesti opazivši ženu, koja mu toli oklona bijaše, a sada ga za oprostjenje moli.

„Oprosti krasna nevjesto! što te nevinu ustrieliti htjedoh“ reče skrušenim glasom udovica.

Franjica, velikom sriećom i rodostju opojena, i nepitá dalje, već joj reče: „Prosto ti budi!“

Stanko medjutiem ništa neodgovori, našto se udovica

nakloniv, udalji.

„To me je strašilo vazda — sad se tek sjetjam — pod krinkom od mjesta do mjesta pratilo“ reče nakon kratkog mućanja Stanko, — „ali mi ipak ništa nenahudi.“

„O mili moj Stanko!“ zagukā Franjica. „Uvjeren budi, da doklem god prava, stalna i vierna ljubav medju nami vladala bude, ništa nam nahuditi neće moći.“

„Tako je dušo moja!“ potvrdi Stanko, i odē s' njom veselim licem pred goste. —

Poslie četvrt godine pobježe Stanko sa svojom Franjicom izbućnog i nemirnog gradskog života u tihi i mirni selški život u Slavoniji, gdje su s' njom blažene i pune ljubavi i zadovoljstva dane sprovedja.

Kadno sam ga prije dvie godine pohodio bio, našo sam već i plod neuzkolobive njihove ljubavi, naime sinčića „Slavka.“

Što mi se je najbolje u njihovu krugu dopalo, jest, njeko nevino, još svedj djetinsko medjusobno igranje i zabavljanje, a kraj toga ljubav, iz koje i predamnom izviraše rieči :

„Ni grob nas razstaviti neće!“

UGARSKI ŠOKCI I BUNJEVCI.

VIII. USLOVJA PROSVJETE.

Kad je knjiga ponajglavnije promicalo prosvjete, i kad sam zakumio na nju prošlimi ređei i prosta Bunjevca i Šokca, odlanulo je nujnomu sreću momu — pa mi još jedino preostaje pri završku ovih razmatranjah reći koju iskrenu pisem i prodavalcem knjige naše.

Teška je i preteška zadaća napisati koju knjigu bunjevačko-šokačkomu puku, da ju razumije, radostno učita i nebaci za peč.

Izkustvo nas uči, da je naš narod izvor duha samonikla, on netrpi presade a nemili mu ni razsada, hoću reći: on nevoli pokvarenih, izjerenih prevodah iz tudjih knjigah na naš jezik. Dapače on voli i lošiji izvor, crpljen iz njegove sredine, nego bolji i bogatiji prevod iz tudjinstva, bujniju presadu iz nesvoga bostana. Vidi se da je nikao iz sebe sama i da neljubi tudja cvieća kano svoje smilje i bosilje. Voli svoju surdomu i kožuš, svoju šamiju i pregaču neg sve svieća svile i kadife. U svojoj škrinjci i sobici većma poželjkuje i čeni stručak bosiljka, božičnicu jabuku i čista ruha, neg sve plavoće kiklijah i rekljah. Crkvu polaziti, domak snažiti, čisto se nositi, iskrnja ljubiti, šalu sprovediti, kolo pograti, Kraljevića Marka zaslaviti, nikomu nedugovati, udobno i spokojno danjati i noćivati, svoju stoku timariti i nadgledati, — kadgod po koj i u knjigu zaviriti, — to je život našega Šokca u Baranji. A mal ako ne i Bunjevca i Bošnjaka.

U svojoj dakle jednostavnosti hoće mu se razumljive, proste knjige. Želi joj svaku rieću poznati po izvoru, — inače mu slaba korist od nje.

On ljubi knjigu sboreću mu ob oranju i kopanju, o sjetvi i žetvi, o kosilbi i vožnji, rieću o ratarstvu; — on rado sluše i štije životopise svojih dičnih djedovah, bili oni poviestno il bajne važnosti. On miluje po koju čuti i o zdravlju i njegovu uzdrzanju; o prirodni i njezinih pojavih — oblacih, daždu, vjetrovih, sniegu i kiši, to munjini i privlačivosti (magnetizmu), o svojih vrlinah i manah on je uztrpljiv slušalac, — ne ko gordi Švabo ljuti kad mu predbaciš progreske, — o običajih i predsudah (praznovjerju), o svem tom on te rado sluša, — nu nada sve ljubi on knjige nabožno-čudorednoga sadržaja.

Nego se njemu rači jezik sasma prost, ne kratkih no dugih izrekah; jer on bere erna slova kao Šokica djevojčica sićano biserje u niz biela vrata svoga.

Tu dakle kad mu progovaraš suizi se podnožju shvaćanja njegova! I to je prvo uslovje prosvjete.

Drugo je javno mnenje.

Javno mnenje je onda, ako koju viest, budi ona nalog,

budi zakon, usvaja većina naroda. A to biva onda, kada znamo o čem se radi i, ide li ono u prilog svim građanom i seljakom države, ili bar većemu dielu svake narodnosti. Neznamo li mi toga, onda se bez naše volje vrši nad nami tudje gospodstvo. A tomu treba da kidamo konce. Znamo li pako sve, i jesmo li zastupani i mi svagdje u javnih nas tićućih se poslovih, — to se zove javno mnenje, to je ona silna moć, kojoj je pristup slobodan svakomu od prvoga plemića do poslednjega prosjaka.

Kako stvari stoje danas u Ugarskoj nas je po svih zakuteih, a nigdje za zelenimi stolovi. Mi po pravu trebamo i po nuždi moramo da u državnoj sgradi imamo sielo i posebnu rieč. S toga pazite, Bunjevci i Šokci! da na sabor pečtanski birate Slavjana, svoga čovjeka, koj će vas u svakoj prigodi borno i pozorno zastupati savjestno! pasti će vam na ruke pravo izbora, — budite mudri kano zmije, a jednostavni kano golubići! Mudroj glavi jedno oko dosta!

Treće uslovje radinost je i vješina po nauci.

U okolo nas vidimo Niemca kako je poslen kao mrav. Nije on učen, nije on umstven i mudar, nu on je radin i nerazsipan, nabožan a kadkad i poslušan, nu plašljiv kao zec. Ugarski Niemac upio je ponešto naravi magjarske. Zestok u početku ko kipući lončić, a za čas smrzo ko led ledeni, pušta u sdvojnosti bojno polje i, protivniku okrećo ledja. Nu nije takav Šokac i Bunjevac. On se teško razsrđi, nu još težje umiri; za čast svoga poštenja i imena neima nu pod nebom primjerna junaka.

Samo k otomu junaštvu prikoji sabranost, radinost i vještinu. Nauka neka bude pojas, koj će pasati čine tvoje. Treznost, mudrost, ldnost, duboka mišljenost i dosadanja tvoja odvažnost, krasni moj sokole! pa blago nam!

Četvrto je uslovje do prosvjete, da mi izbjegavaš praznovierje što većma. Ono dodaje proizlazi iz družtvena života, dje u jednoj kući, ko u slavonskoj Krajini živi do 100 i više dušah; čega se kod tebe neimam bojati; malo nas je, razejpekani smo dokle i kako? sam Bog znado! nu zato svi uskupa sačinjavamo jedno tielo, jednu obitelj, bilo nas u obćini med raznimi narodnostimi koliko mu drago. — K tomu trebamo strogo narodna građanstva, koje se našemu seljaštvu, žalibog! tudji i opire dje nu dodje sgode. Primjer imamo u Slavoniji i Hrvatskoj; ondje magjaronski i švabomanski grad Osiek s malom razlikom; a ovdje viteško građanstvo Karlovca grada, koje ni sile paklene preobladati i hrvatstvu otdudjiti nisu u stanju. Kad bi naša Subotica, Zombor, Pečuh, Mohač, Novisad itd. Karlovac bili, ej! tad bi nam s građanstva njihova zaszjalo sunce vječne sreće i neumrle budućnosti!

Peto je uslovje prosvjete: širenje i drugih knjigah naših osim Jaićeva molitvenika, šikloške bogomolke i nikoji koledari. Da i Bucansky dosta toga čini, netajim; svojom knjigom čudesah i njekimi malovažnimi spisicā pokazuje i on volje za naš puk, nu koja hasna, kad je tim spisom jezik izopačen, a ciena pretjerana, te se njegovimi bajkami, mamećimi puk naš više na predsude nego li na pobožnost, koristi njegov djep, a zaigrava obće dobro prosvjete. Takove knjige i spise nenalaže izdavati savjest poštenomu čovjeku; one neodgovaraju nagnuću našega puka; one su pisane po kom izkvarenom svjetovnjaku, koj ih niti pravo ponašiti no znade; jer u njih pogreške slovnice i skladnje samo vrve, a jezgre nemaju ni drama; pisane su za razred, koj posjeduje njeku mrvu znanja, il za ljude priprave predhodnim naukom, il za pobolje darovite, il za takove, koji goje pretežnju želju više za štivom neg za naukom i obukom, il napokon za takove, kojim su potrebni. Tu je dakle slaba berićeta.

(Slidi.)

Blaž.

BENJAMIN.

S' magjarskoga ponašio T. v. Pletikapić.

I. U njekoj uzkoj ulici grada X. sjedjaše u tiesnom i tavnom dućanu njeka žena šijuć. Mutno joj čelo pokazivaše, da joj dušom križaju misli. Kupci joj nisu baš dosadljivo.

zkvh.org.rs

Kuhinjsko posudje, kandžie bičevi, metle, nekoliko sandučića brašna i kaše, mali snopići slogovi drva za loženje povezani, bijaše celo gospodarstvo tiesnoga dućana. Kadikad bi došla po koja stara gazdarica po lončić za dva novčića, gdje koje nestašne šegrtice da kupi za pet novčića drva, ili kojagod služavka da uzme metlu i pieska kojim se soba riba. Maleni dohodak jedva je izmogao za porez i stanarinu.

Žena za to nije mrmljala: ako i nisu dolazili mnogi kupci, tim je više mogla šiti, i tim se dublje upuštala u svoje misli, bez da ju je tko bunio.

U ovoj mah baš je obšla pelene; zatim privuče k sebi bližje košaru koja kraj nje stajaše, te pojedince razmatraše komadiće haljina koji su u njoj bili. U košari je bilo košuljica, dječjih kapica, malih suknjica i tomu sličnih stvari. Ali jaoj! dugo su nošene pak su već sve iztrošene. Uboga žena uzdišuć, klimajuće glavom završi svoje promatranje.

— Sve je već iztrošeno — reče tiho — al' petero je djece, svi su jaki, svi živahnji; ništa od njih neće ostati sirotčetu, koje je na putu . . .

Opet uzdahne; nekoliko toplih suza natopi joj lice; zatim se opet razgovarala sama sobom, kao što običaju oni, koji su mnogo na samu, i koje nitko ni onda rado ne sluša, kada što za pitaju.

— Jadno diete — reče iznovice — ništa ti ne ostavljaju, ni malo odiela, pa još ni ljubavi! izim mene nitko se ne raduje tvome dolazku.

Oten i braći si već una pried na teretu. Još nisi ni na sviet došlo, pa već te zabacuju od sebe! Tako si, kao siromah maleni Isus

Odkud da ti priskrbim odiela? Trebalo bi košuljica i pelenica . . .

Novca neimam, muž me osorno odbija, ako mu šta rekne. Oj mili Bože, kako mi je teško živjeti! Pa ako ovo jedno diete bude žensko, unapried ga već sažalujem; iste će sreće biti ko i ja, danom i noćju morat će raditi pa još neće moći pokriti svoje potreboće; za ljubav vraćat će joj se nesmiljenost, plakati će, a neće biti koga, tko bi joj se sažalio . . . A najposlje nek se vrši božja volja . . .

Uboga Ivka skoro uvijek bi završila ovimi riečmi svoje razgovore. Ona bijaše čutljiva, krotka ženska, koja je u punoj mjeri osjećala gorčinu svoga položaja, pa premda se znala čutljivo tužiti, nestrpljivu ju nitko ne vidje, nitko ju nije čuo da bi mrmljala. Istina, ne riedko se moglo vidjeti, kako joj suze natapaju lice, no ipak se izručí u volju božju, a molitva ju uvijek krepila da brieme života laglje podnaša.

Izvanredni ju udarac nije sastigao! druge ženske na njenom mjestu možda se nebi ni tužile; imala je svoj svagdanji krah, a bilo je ljudi i odurnijih od njenoga muža. Ali što njeke izdovolji, drugi kraj toga gladuju. Isto se ovo može reći o potreboća srea, kao i o potreboći želuda. Kadikad su Ivkini izrazi bili veoma skromni, ipak u vjeri, u ljubavi nije ju bilo lahko izdovoljiti. Želila bi si, da koje ona ljubi, budu u vjeri revni, ko i ona; rado bi se ona požrtvovala za one koje ljubi, ali pod tim uvjetom, da joj požrtvovanje života i zdravlja ljubavju naplate. Oh kako bi lahko mogla tim načinom podnieti brieme svoga života.

Ali ta joj prijaznost nije bila u dio pala. Opravić Antun, muž Ivkin bijaše marljiv čovjek čvrsta značaja pred svetom, no ponješto surov suprug; misljaše, da na svietu i neima možda boljeg čovjeka od njega, svoju suprugu tako rekuć robom smatraše, premda je njezinom skrbi mnogo dobra uživao u svojoj kući. Antun bijaše jedan izmedju onih svjetskih sinova — kakovih sada dosta ima i u srednjem stališu — koji još nješto drže do toga, da je svakomu dopušćeno vjerovati šta tko hoće, dapače kad je bio dobre volje pripovjedao bi smiešne pripovjedke kako sviet prostiji njekim fanatizmom prionjava uza vjeru, kako se popovi znadu utvarati i još bog zna o kakovih pogriješaka njihovih. Žena mu morala najveće ruglo podnieti, kad bi išla k službi božjoj, ili dapače na svetu izpovjed, no ipak je šutila. Prem-

da su mu djeca u školi kod redovnika i duvnah čula liepih opomena i vidjela krasnog odgojenja, ipak su bila pod očevim uplivom; navlastito se dječak tudjio od vjere, koja iztražuje od svojih sljedbenika njeku strogost, sve se pako ostale djece čut onamo nagibala, gdje su nazirali više radosti, nego gdje su se navještale dužnosti.

Medjutim Opravić Antun sam sebi protuslovec u strogosti držaše svoju djecu, te jim slobodu davao većma riečju nego li činom.

Opravić imadijaše petero djece; najstarijeg, liepog uzrasta mladica odvedoše o vojačenju u vojnike; drugi je služio kod grofa X. kao poslužnik; treći, imenom Joso, bijaše vješt obrtnički pomoćnik; Ljuboslava, koja je kod duvna izučila krasne ručne poslove, primljena bi u dobrom švelačkom šivaćem zavodu; mala Marica, koja je istom školu pohadjala, doma bijaše materina veselica, a šesto — su djete čekali da se rodi. Ovo zadnje izim dobre majke, svi su smatrali teretom; otac, i djeca, iznašli su na tisuće hiljadu uvredljivih dosjetaka, koje su kao britki mač probadalo Ivkinu dušu. Nesmiljenost joj duboko prodirala u srec, ali je nije odvrćala, nego je unapried tim većma prionula uz novorodjenče.

— Sama ću ga timariti — govorala se sobi — nastojat ću, da neviče, da bude mirno, da ne bude drugima teško, zavučí ću se snjim u kojigod kutić, da ni njesta ne uzima drugima, možda će me sirotče bolje voliti, nego drugi

Nadala se, da će za malo djetesce izmoći ona sama, jer uz nju i onako neće nikoga biti. Ali pregledav pelene i košuljice na brzo nestade izpred vidika joj krasnih sanja. Prije nego se diete porodi, mora za njeg moliti, pa će joj se možda još i ono malo uzkratiti . . . Uboga Ivka! Neka se vrši volja božja; reče opet; medjutim joj se sree ciepalo . . .

Opet prionu popravljati iztrošeno odielo, kad Ljuboslava a za njom i Marica udje. Dosta je da samo jedan pogled bacimo na Ljuboslavju, pak ćemo se osvjedočiti, da je ovo diete, premda bijaše još nevinu već zadahnulo tako zvanim duhom svieta. Ljuboslava bijaše liepa, a to je i sama znala; odielo prem bijaše jednostavno, — ipak se mnogo razlikovala od majčina i Maričina skromna odiela. Kosu je odviše timarila, kraj njezina odiela skoro da nije prekoracio granice pristojnosti, a sve je to pokazivalo, da se samo na usta svoje kume odreka svjetske taštine. Marica, osam godišnje mlo djevojče, izgledaše u odielu koji joj stara majka krojila, kao da bi bila Ljuboslavina sobarica; a rodjena joj majka kao najgorja služavka. Dobro je znala Ljuboslavju, da po nju nije baš pohvalno, kada bi tko tu prisposobu uzeo; ali s nesmišljene lahkoumnosti po primjeru svojih drugarica po većimi gradovi na toliko joj omiljela kitnja; još dosada nije bila izkvarena, još nije u zlu ogrezla; ali opasne osobe već počeoše zahvatati korenje u njezinu sreu, pa bi i sbilja naskoro podpuno zagospodovali njom, da ju nije njeka moguća ruka obćevala od pada . . .

(Slidi.)

S V A Š T I C E.

— Brate! upitao Magjar banatskoga Srbina, tko je od nas pametniji? Magjari ili Srbi?

— Mi, odgovori Srbin; jer naši kandidati s nami jedu i piju, pa je biramo; a vaši vas hrane i poje, pa je ipak ostavljate na cjeditu!

U bajskeg baše bio nekoč baščovan kršćanin. Ihtio se baši umiliti, pa ostavio kršćansku vjeru. Na pohvalu da je Turčin, reče mu baša: odsada ćeš dobivati za 30. piaristah manje plaće, jer Turci nepiju vina. A buduć si se i Krstu tvomu iznevjerio, to mi je odsele strogo paziti na nevjerna moga baščovana!

Blaž.